



Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. balandžio 24 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prieglobsčio politika – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 4 straipsnis – Direktyva 2004/83/EB – 2 straipsnio e punktas – Papildomos apsaugos suteikimo sąlygos – 15 straipsnio b punktas – Realus pavojus, kad prašytojui grįžus į kilmės šalį jo psichologinei sveikatai bus padaryta didelės žalos – Asmuo, kuris buvo kankinamas savo kilmės šalyje“

Byloje C-353/16

dėl *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) 2016 m. birželio 22 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. birželio 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

MP

prieš

Secretary of State for the Home Department

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, E. Levits ir C. Vajda, teisėjai E. Juhász, A. Borg Barthet, M. Berger, K. Jürimäe, C. Lycourgos (pranešėjas) ir M. Vilaras,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. rugsėjo 12 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- MP, atstovaujamo A. Mackenzie ir baristerio T. Tridimas, solisitoriaus A. Gananathan, ir QC R. Husain,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Brandon, padedamo baristerio B. Lask,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir M. Wilderspin,

susipažinęs su 2017 m. spalio 24 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: anglų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96) 2 straipsnio e punkto ir 15 straipsnio b punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant MP ir *Secretary of State for the Home Department* (vidaus reikalų ministras, Jungtinė Karalystė) ginčą dėl atmesto prašymo suteikti prieglobstį.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

EŽTK

- 3 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 3 straipsnyje nustatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas.“

Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą

- 4 Pagal 1984 m. gruodžio 10 d. Niujorke pasirašytos Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau – Konvencija prieš kankinimą) šeštą konstatuojamąją dalį ja siekiama „<...> kovą prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą visame pasaulyje padaryti dar veiksmingesnę“.

- 5 Šios konvencijos 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, imasi veiksmingų įstatymų leidybos, administracinių, teisminių arba kitų priemonių, kad būtų užkirstas kelias kankinimo veiksmams bet kurioje jos jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje.

2. Jokios išimtinės aplinkybės, ar tai būtų karo padėtis ar karo, vidaus politinio nestabilumo grėsmė, ar kokia kita nepaprastoji padėtis, negali būti naudojamos kankinimui pateisinti.“

- 6 Šios konvencijos 3 straipsnyje numatyta:

„1. Jokia valstybė, šios Konvencijos Šalis, neišsiunčia, negražina (*refouler*) ir neišduoda asmens kitai valstybei tais atvejais, kai yra pagrįstų priežasčių manyti, kad jam iškiltų pavojus būti kankinamam.

2. Siekdamas nustatyti, ar yra tokių priežasčių, kompetentingos valdžios institucijos atsižvelgia į visus susijusius motyvus, įskaitant, jei tikslinga, toje valstybėje esamų didelių, akivaizdžių ar masinių žmogaus teisių pažeidimų nuolatinį pobūdį.“

7 Šios konvencijos 14 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, savo teisine sistema užtikrina, kad nukentėjusysis nuo kankinimo veikos gautų žalos atlyginimą ir turėtų įgyvendinamą teisę į teisingą ir deramą kompensaciją, įskaitant lėšas, kiek įmanoma, visiškai reabilitacijai. Nukentėjusiojo mirties dėl kankinimo atveju jo išlaikytiniai turi teisę gauti kompensaciją.“

Sąjungos teisė

Direktyva 2004/83

8 Direktyvos 2004/83 6 ir 25 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(6) Pagrindinis šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, identifikavimo kriterijus, ir užtikrinti, kad tiems asmenims visose valstybėse narėse būtų suteiktos būtiniausios lengvatos;

<...>

(25) Būtina nustatyti kriterijus, kuriais remiantis tarptautinės apsaugos prašytojai turėtų būti pripažįstami kaip galintys gauti papildomą apsaugą. Tokie kriterijai turėtų būti kildinami iš tarptautinių įsipareigojimų pagal žmogaus teisių dokumentus ir valstybėse narėse esamą praktiką.“

9 Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

e) „papildomą apsaugą galintis gauti asmuo“ – tai trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad jei jis arba ji būtų grąžintas (-a) į savo kilmės šalį, arba asmens be pilietybės atveju – į jo arba jos gyventą šalį, jam arba jai iškiltų realus pavojus patirti 15 straipsnyje apibrėžtus smurtinius veiksmus, kuriam arba kuriai netaikomos 17 straipsnio 1 bei 2 dalys ir kuris arba kuri negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsaugai;

<...>.“

10 Šios direktyvos 4 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Tai, kad prašytojas jau buvo persekiojamas ar jam buvo padaryta didelė žala arba buvo tiesiogiai grasinama persekioti ar padaryti didelę žalą, yra rimtas visiškai pagrįstos prašytojo persekiojimo baimės ar realaus pavojaus patirti didelę žalą požymis, nebent yra tinkamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas nepasikartos ar didelė žala nebus padaryta dar kartą.“

11 Tos pačios direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„Persekiojimo vykdytoja[i] ar didelės žalos darytoja[i] gali būti:

a) valstybė;

- b) valstybę ar didelę valstybės teritorijos dalį valdančios grupės ar organizacijos;
- c) nevalstybiniai subjektai, jei galima įrodyti, kad a ir b punktuose minimi vykdytojai ir darytojai, įskaitant tarptautines organizacijas, negali arba nenori suteikti apsaugos nuo persekiojimo arba didelės žalos, kaip apibrėžta 7 straipsnyje.“

12 Direktyvos 2004/83 15 straipsnyje numatyta:

„Smurto veiksmus sudaro:

- a) mirties bausmė ar egzekucija arba
- b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje, arba
- c) rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvenybei ar asmeniui, kylanti dėl nesirenkamojo smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.“

13 Šios direktyvos 16 straipsnyje nurodyta:

„1. Trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės nebetenka galimybės gauti papildomą apsaugą, kai aplinkybės, dėl kurių buvo suteiktas papildomos apsaugos statusas, nustoja egzistuoti arba pasikeičia tiek, kad apsauga tampa neberekalinga.

2. Taikydamos 1 dalį, valstybės narės atsižvelgia į tai, ar aplinkybių pasikeitimas yra tokio svarbaus ir ilgalaikio pobūdžio, kad papildomą apsaugą galinčiam gauti asmeniui nebėra realaus didelės žalos pavojaus.“

14 Šios direktyvos 18 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės suteikia papildomos apsaugos statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, galinčiam gauti papildomą apsaugą pagal II ir V skyrius.“

Direktyva 2008/115/EB

15 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) 5 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, tinkamai atsižvelgia į:

- a) vaiko interesus,
- b) šeimos gyvenimą,
- c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,

ir laikosi negrąžinimo principo.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

16 MP yra Šri Lankos pilietis, kuris 2005 m. sausio mėn. atvyko į Jungtinės Karalystės teritoriją ir kuriam, kaip studentui, buvo leista joje pasilikti gyventi iki 2008 m. rugsėjo 30 d.

- 17 2009 m. sausio 5 d. MP paprašė prieglobsčio, nes, trumpai tariant, buvo Tamil Elamo išlaisvinimo tigrų narys, kurį sulaukė ir kankino Šri Lankos saugumo pajėgos, tad jam grįžus į Šri Lanką, kils pavojus, kad su juo bus vėl blogai elgiamasi dėl tos pačios priežasties.
- 18 2009 m. vasario 23 d. sprendimu kompetentinga nacionalinė institucija atmetė šį prašymą, nes nepritarė, jog Šri Lankos valdžios institucijos vis dar domisi MP arba jam grįžus kils pavojus, kad su juo bus vėl blogai elgiamasi.
- 19 MP pateikė ieškinį dėl šio sprendimo *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio bylų kolegija), Jungtinė Karalystė). Šis turėjo medicininių įrodymų, pavirtinančių, kad MP kenčia nuo kankinimo sukeltų pasekmių, potrauminio streso sindromo ir serga depresija, yra linkęs į savižudybę ir, jeigu būtų grąžintas į Šri Lanką, pasiryžęs atimti sau gyvybę.
- 20 Nors buvo pripažinta, kad ieškovas pagrindinėje byloje tikrai bijo grįžti į Šri Lanką, kad jam sunku pasitikėti oficialiais asmenimis arba bendrauti su jais (net Jungtinėje Karalystėje) dėl praeityje patirtų kankinimų, *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas (Imigracijos ir prieglobsčio bylų kolegija), Jungtinė Karalystė) atmetė MP ieškinį, kiek jis buvo grindžiamas 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso [*Recueil des traités des Nations unies*, Nr. 2545, 189 t., p. 150 (1954)] ir Direktyva 2004/83. Iš tiesų šis teismas nesutiko, kad Šri Lankos valdžios institucijos vis dar domisi MP.
- 21 Vis dėlto minėtas teismas patenkino MP ieškinį, kiek jis buvo grindžiamas EŽTK 3 straipsniu. Jis iš esmės teigė, kad jei MP turėtų būti grąžintas atgal į Šri Lanką, jis būtų perduotas šios šalies sveikatos priežiūros įstaigoms, kad šalyje dirba tik 25 psichiatrai ir kad nors yra specializuotų psichikos sveikatos priežiūros įstaigų, iš *United Kingdom Border Agency* (Jungtinės Karalystės sienų apsaugos agentūra) pažymos matyti, kad psichikos sveikatos priežiūrai išleidžiami pinigai iš tikrųjų skiriami tik didelėms psichikos sveikatos priežiūros įstaigoms svarbiausiuose miestuose, kurios yra nepasiekiamos ir tinkamai nepasirūpina psichikos ligomis sergančiais asmenimis. Šiomis aplinkybėmis šis teismas nusprendė, kad nors MP iš principo galėtų būti išsiųstas atgal į Šri Lanką, ir dėl to jam nebūtų pakenkta, po sugrąžinimo jis būtų perduotas Šri Lankos psichikos sveikatos priežiūros įstaigų globai, tačiau, atsižvelgiant į sunkų jo psichikos sutrikimą, ir į tai, kad jis šiose įstaigose neturi galimybės gauti tinkamo gydymo, toks grąžinimas yra nesuderinamas su EŽTK 3 straipsnio reikalavimais.
- 22 *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Imigracijos ir prieglobsčio bylų kolegija) sprendimas buvo patvirtintas *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* [(Apeliacinis teismas (Anglija ir Velsas), (Civilinių bylų skyrius)] sprendimu. Šis teismas manė, kad Direktyva 2004/83 nebuvo siekiama apimti atvejų, patenkančių į EŽTK 3 straipsnio taikymo sritį, kai labiau kyla pavojus sveikatai arba jis susijęs su savižudybe, o ne su persekiojimu.
- 23 Dėl šio sprendimo MP pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šis teismas pažymi, kad siekiant išnagrinėti šį apeliacinį skundą pirmiausia reikia išsiaiškinti, ar MP gali remtis Direktyvos 2004/83 2 ir 15 straipsniuose nustatytu papildomos apsaugos statusu.
- 24 MP teigia, kad *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Imigracijos ir prieglobsčio bylų kolegija) ir *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* [Apeliacinis teismas (Anglija ir Velsas), (Civilinių bylų skyrius)] per siaurai aiškino Direktyvos 2004/83 taikymo sritį. Kadangi jo psichikos liga negalėjo būti laikoma natūralia nes ji prasidėjo dėl Šri Lankos valdžios institucijų taikytų kankinimų, jis mano, kad jam turėjo būti suteiktas papildomos apsaugos statusas, atsižvelgiant į blogą elgesį, kurį jis iš šių institucijų patyrė praeityje, ir toje šalyje nepakankamai išvystytos sveikatos priežiūros infrastruktūros, kuri leistų gydyti tokio elgesio pasekmes. Tai, kad blogo elgesio, kuris yra jo dabartinės sveikatos būklės priežastis, pasikartojimo rizikos nebėra, nedaro jokio poveikio jo teisei į tokią apsaugą.

- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šis klausimas dar nebuvo konkrečiai išaiškintas nei Teisingumo Teismo, konkrečiai kalbant, 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendime *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452), nei Europos Žmogaus Teisių Teismo.
- 26 Šiomis aplinkybėmis *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Direktyvos 2004/83 2 straipsnio e punkte pateikta apibrėžtis, siejama su šios direktyvos 15 straipsnio b punktu, apima realų pavojų, kad prašytoją grąžinus į kilmės šalį jo fizinei ar psichinei sveikatai bus padaryta didelės žalos dėl praeityje patirtų kankinimų arba nežmoniško ar žeminančio elgesio, už kurį atsakinga kilmės valstybė?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 27 Pagal Direktyvos 2004/83 18 straipsnį valstybės narės suteikia papildomos apsaugos statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, atitinkančiam tokios apsaugos gavimo sąlygas.
- 28 Šiuo klausimu primintina, kad remiantis šios direktyvos 2 straipsnio e punktu trečiosios šalies pilietis gali pasinaudoti papildoma apsauga tik tuomet, jeigu pagrįstai galima manyti, kad jei jis būtų grąžintas į savo kilmės šalį, kiltų realus pavojus patirti trijų rūšių smurtinius veiksmus, kaip tai apibrėžta minėtos direktyvos 15 straipsnyje (žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *M'Bodj*, C-542/13, EU:C:2014:2452, 30 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 29 Tarp Direktyvos 2004/83 15 straipsnyje išvardytų smurto veiksmų šio straipsnio b punkte nurodytas kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje.
- 30 Šiomis aplinkybėmis pirmiausia reikia pažymėti, kad aplinkybė, jog atitinkamas asmuo praeityje patyrė kilmės valstybės valdžios institucijų kankinimus, savaime nepateisina papildomos apsaugos suteikimo tuomet, kada nebėra realaus pavojaus, kad tokie kankinimo veiksmai jį grąžinus į šią šalį pasikartos.
- 31 Iš tiesų pagal Direktyvos 2004/83 2 straipsnio e punktą papildomos apsaugos sistema siekiama apsaugoti asmenį nuo realaus pavojaus patirti smurtinius veiksmus, jeigu jis būtų sugrąžintas į jo kilmės šalį, o tai reiškia, kad yra svarių ir neginčijamų priežasčių manyti, kad jeigu suinteresuotasis asmuo į tą šalį būtų grąžintas, jam toks pavojus kiltų.
- 32 Tokį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2004/83 bendra struktūra.
- 33 Iš tiesų, nors pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalį tai, kad prašytojas jau patyrė persekiojimą ar smurtą, yra rimtas realaus pavojaus prašytojui vėl patirti smurtą požymis, vis dėlto šioje nuostatoje pažymėta, jog taip nėra, kai yra rimtų priežasčių manyti, kad toks praeityje patirtas smurtas nepasikartos.
- 34 Be to, pagal šios direktyvos 16 straipsnį papildoma apsauga nustoja galioti, kai aplinkybės, dėl kurių buvo suteiktas papildomos apsaugos statusas, nustoja egzistuoti arba pasikeičia taip, kad apsauga tampa neberekalinga.
- 35 Vis dėlto pažymėtina, antra, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą, kaip tai matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, yra susijęs su trečiosios šalies piliečiu, kuris praeityje ne tik nukentėjo nuo savo kilmės valstybės valdžios institucijų kankinimo veiksmų, bet net jeigu jam daugiau nekyla pavojaus patirti tokių veiksmų jį grąžinus į šią šalį, vis dar kenčia nuo rimtų psichologinių pasekmių, atsiradusių dėl praeityje patirtų kankinimų, kurie, remiantis tinkamai atliktais mediciniais vertinimais, stipriai pablogėtų ir kiltų didelis pavojus, kad šis pilietis, jeigu būtų grąžintas, nusižudytų.

- 36 Šiuo klausimu pažymėtina, kad Direktyvos 2004/83 15 straipsnio b punktas turi būti aiškinamas ir taikomas gerbiant teises, garantuojamas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 4 straipsnyje, kuriame išreiškiama viena iš pagrindinių absoliučių Sąjungos ir jos valstybių narių vertybių, nes ji glaudžiai susijusi su jos 1 straipsnyje nurodytu žmogaus orumo gerbimu (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Aranyosi ir Căldăraru*, C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 85–87 punktus ir 2017 m. vasario 16 d. Sprendimo *C. K. ir kt.*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 59 punktą).
- 37 Be to, primintina, kad pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, kadangi jos 4 straipsnyje nurodytos teisės atitinka EŽTK 3 straipsnyje garantuojamas teises, jų esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta minėtame EŽTK 3 straipsnyje.
- 38 Iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos, susijusios su EŽTK 3 straipsniu, matyti, kad natūraliai atsiradusios ligos sukelta fizinė arba psichinė kančia gali patekti į šio straipsnio taikymo sritį, jeigu ji padidėja arba gali padidėti dėl elgesio, susijusio su sulaikymo, išsiuntimo sąlygomis ar kitomis priemonėmis, už kurį atsakingomis gali būti pripažintos valdžios institucijos, su sąlyga, kad sukelta kančia bus bent jau tokia, kokios reikalaujama, kad būtų galima taikyti šį straipsnį (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 13 d. EŽTT sprendimo *Paposhvili prieš Belgiją*, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810, 174 ir 175 punktus; 2017 m. vasario 16 d. Sprendimo *C. K. ir kt.*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 68 punktą).
- 39 Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją turi būti pasiektas toks pat sunkumo laipsnis, kad remiantis EŽTK 3 straipsniu būtų galima sukliudyti išsiųsti asmenį, kurio liga neatsirado natūraliai, tuo atveju, kai šiam asmeniui, jį išsiuntus, priežiūros trūktų ne dėl valstybės, į kurią jis būtų išsiųstas, tyčinių veiksmų ar neveikimo (šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 29 d. EŽTK Sprendimo *S. H. H. prieš Jungtinę Karalystę*, CE:ECHR:2013:0129JUD006036710, 89 punktą).
- 40 Kiek tai, konkrečiai kalbant, susiję su sunkumo laipsniu, kurio reikalaujama, kad EŽTK 3 straipsnis būtų laikomas pažeistu, pagal naujausią Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuotą jurisprudenciją ši nuostata draudžia išsiųsti sunkiai sergantį asmenį, kuriam gresia neišvengiamas mirtinas pavojus arba kai esama pagrįstų priežasčių manyti, jog nors ir nėra neišvengiamo mirtino pavojaus, kyla realus pavojus, kad šalyje, į kurią jis turi būti išsiųstas, negavus tinkamos sveikatos priežiūros arba priegios prie šios priežiūros, jo sveikatos būklė gerokai, staiga ir nepataisomai pablogės, dėl ko jam kils didelių kančių arba kur kas sumažės tikėtina gyvenimo trukmė (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 13 d. EŽTK Sprendimo *Paposhvili prieš Belgiją*, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810, 178 ir 183 punktus).
- 41 Pagal tą patį požiūrį Chartijos 4 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad itin sunkios fizinės ar psichinės būklės trečiosios šalies piliečio išsiuntimas yra nežmoniškas ir žeminantis elgesys, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį, jeigu dėl šio išsiuntimo kyla realus ir pagrįstas pavojus, kad jo sveikatos būklė gerokai ir nepataisomai pablogės (pagal analogiją žr. 2017 m. vasario 16 d. Sprendimo *C. K. ir kt.*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 74 punktą). Tokia pati išvada gali būti padaryta pagal Chartijos 19 straipsnio 2 dalį, pagal kurią niekas negali būti išsiųstas į valstybę, kurioje gali patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį.
- 42 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konkrečiai nusprendė, kad kai byla susijusi su rimtu psichiniu susirgimu, negalima apsiriboti vien dėl atitinkamo asmens fizinio vežimo iš vienos valstybės narės į kitą atsirasiančiomis pasekmėmis: reikia atsižvelgti į visas dideles ir nepataisomas pasekmes, kurių gali atsirasti dėl šio išsiuntimo (pagal analogiją žr. 2017 m. vasario 16 d. Sprendimo *C. K. ir kt.*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 76 punktą). Dar reikia pridurti, kad atsižvelgiant į itin didelę Chartijos 4 straipsnyje nustatyto kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio uždraudimo svarbą, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas ypač dideliame asmenų, patiriančių psichologinių kančių dėl kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio jų kilmės šalyje, kurios gali padidėti išsiuntimo atveju, pažeidžiamumui.

- 43 Darytina išvada, kad pagal Chartijos 4 straipsnį ir 19 straipsnio 2 dalį, aiškinamų atsižvelgiant į EŽTK 3 straipsnį, valstybei narei draudžiama išsiųsti iš šalies trečiosios šalies pilietį, jeigu dėl to jo patiriami psichiniai sutrikimai žymiai ir nepataisomai pablogėtų, ypač tais atvejais, kai toks pablogėjimas, kaip ir šioje byloje, keltų pavojų jo gyvybei.
- 44 Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad tokiais išskirtiniais atvejais sunkia liga sergančio trečiosios šalies piliečio išsiuntimas į šalį, kurioje neteikiamos tinkamos gydymo paslaugos, gali būti pažeistas negražinimo principas, vadinasi, ir Direktyvos 2008/115 5 straipsnis, siejamas su Chartijos 19 straipsniu (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, 48 punktą).
- 45 Vis dėlto, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nacionaliniai teismai nusprendė, kad EŽTK 3 straipsnis draudžia MP išsiųsti iš Jungtinės Karalystės į Šri Lanką. Taigi, ši byla susijusi ne su apsauga nuo išsiuntimo, kuris pagal EŽTK 3 straipsnį išplaukia iš nežmoniško ar žeminančio elgesio uždraudimo, bet su atskiru klausimu, ar priimančioji valstybė narė privalo suteikti papildomos apsaugos statusą pagal Direktyvą 2004/83 trečiosios šalies piliečiui, kuris kilmės valstybės valdžios institucijų buvo kankinamas, ir dėl to patirtos psichologinės pasekmės gali gerokai pablogėti ir kiltų didelis pavojus, jog jis, grąžintas į minėtą šalį, nusižudys.
- 46 Taip pat tiesa, kad Teisingumo Teismas jau nusprendė, jog tai, kad pagal EŽTK 3 straipsnį, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 39–41 punktuose, draudžiama, ypač išimtiniais atvejais, kad trečiosios šalies pilietis, kuris serga sunkia liga, būtų išsiųstas į šalį, kurioje nėra tinkamo gydymo, nereiškia, kad jam turi būti leidžiama gyventi valstybėje narėje suteikiant papildomą apsaugą pagal Direktyvą 2004/83 (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *M'Bodj*, C-542/13, EU:C:2014:2452, 40 punktą).
- 47 Vis dėlto reikia pažymėti, kad, priešingai nei byla, kurioje priimtas 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452) ir kuri buvo susijusi su trečiosios šalies piliečiu, patyrusiu smurtą buvimo valstybėje narėje, ši byla susijusi su trečiosios šalies piliečiu, kuris patyrė savo kilmės valstybės valdžios institucijų kankinimus ir kuris, remiantis tinkamai atliktais mediciniais vertinimais, dėl šių veiksmų ir toliau kenčia nuo potrauminių pasekmių, galinčių gerokai ir nepataisomai pasunkėti taip, kad jo gyvybei, jį grąžinus į šią šalį, grėstų pavojus.
- 48 Šiomis aplinkybėmis dabartinė trečiosios šalies piliečio situacija, kuri susiklostė pagrindinėje byloje, t. y. kilmės valstybės valdžios institucijų praeityje padaryti kankinimo veiksmai, sveikatos būklės priežastis, taip pat esminis psichinių sutrikimų pablogėjimas jį grąžinus į kilmės šalį, dėl psichologinių traumų, nuo kurių jis dėl minėtų kankinimų ir toliau kenčia, yra svarbūs veiksniai aiškinant Direktyvos 2004/83 15 straipsnio b punktą.
- 49 Vis dėlto toks esminis pablogėjimas, kaip toks, negali būti laikomas nežmonišku ar žeminančiu elgesiu, kurį šis pilietis patyrė savo kilmės šalyje, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 15 straipsnio b punktą.
- 50 Šiuo klausimu reikia, kaip siūloma sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, išnagrinėti poveikį, kuris galimai atsirastų, jei kilmės šalyje nebūtų sveikatos priežiūros infrastruktūros, pritaikytos gydyti fizinius ir psichinius sutrikimus, kilusius dėl šalies valdžios institucijų įvykdytų kankinimo veiksmų.
- 51 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad Direktyvos 2004/83 15 straipsnio b punkte nurodyti smurto veiksmai negali būti paprasčiausiai susiejami su bendrais kilmės šalies sveikatos priežiūros sistemos trūkumais. Tam, kad sunkia liga sergančiam trečiosios šalies piliečiui galėtų būti suteikta papildoma apsauga, nepakanka pavojaus, jog pablogės jo sveikatos būklė, nes jo kilmės šalyje nėra tinkamo gydymo, nebent šiam trečiosios šalies piliečiui tyčia nebūtų teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *M'Bodj*, C-542/13, EU:C:2014:2452, 35 ir 36 punktus).

- 52 Siekiant įvertinti, ar trečiosios šalies piliečiui, kuris praeityje kilmės valstybės valdžios institucijų buvo kankinamas, grąžinimo į tą šalį atveju kiltų realus pavojus, kad jam tyčia nebūtų teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, pritaikytos gydyti fizinius ar psichinius sutrikimus, patirtus dėl šios šalies valdžios institucijų įvykdytų kankinimo veiksmų, reikia, kiek tai susiję su tuo, kas pažymėta šio sprendimo 50 punkte ir Direktyvos 2004/83 25 konstatuojamojoje dalyje, kurioje teigiama, kad papildomos apsaugos suteikimo kriterijai apibrėžiami remiantis tarptautiniais dokumentais, susijusiais su žmogaus teisėmis, atsižvelgti į Konvencijos prieš kankinimą 14 straipsnį.
- 53 Pagal šią nuostatą kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, savo teisine sistema užtikrina, kad nukentėjusysis nuo kankinimo veikos gautų žalos atlyginimą ir turėtų įgyvendinamą teisę į teisingą ir deramą kompensaciją, įskaitant lėšas, kiek įmanoma, visiškai reabilitacijai.
- 54 Šiuo klausimu vis dėlto pažymėtina, kad Direktyvoje 2004/83 numatytais mechanizmais siekiama skirtingų tikslų ir nustatyti aiškiai kiti apsaugos mechanizmai nei tie, kurie nustatyti Konvencijoje dėl kankinimų (pagal analogiją žr. 2014 m. sausio 30 d. Sprendimo *Diakité*, C-285/12, EU:C:2014:39, 24 punktą).
- 55 Kaip matyti iš Konvencijos prieš kankinimą šeštos konstatuojamosios dalies ir jos 2 straipsnio, jos pagrindinis tikslas yra kovą prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą visame pasaulyje padaryti dar veiksmingesnę ir užkirsti kelią kankinimo veiksams. O Direktyvos 2004/83, kaip nustatyta jos 6 konstatuojamojoje dalyje, pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, identifikavimo kriterijus ir tokiems asmenims visose valstybėse narėse suteiktų būtiniausias lengvatas. Kiek tai konkrečiai susiję su papildomos apsaugos gavėjais, šia direktyva siekiama suteikti apsaugą valstybių narių teritorijoje, kuri analogiškai atitinka teritoriją, k pripažįstamą pabėgėliams pagal 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytą Konvenciją dėl pabėgėlių statuso [*Recueil des traités des Nations unies*, Nr. 2545, 189t., p. 150 (1954)], ir asmenims, kuriems, nors jie negali būti laikomi pabėgėliais, kyla pavojus patirti žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį, jeigu jie būtų sugrąžinti į jų kilmės šalį.
- 56 Taigi trečiosios šalies piliečiui, kurio situacija tokia kaip MP, galimybė pasinaudoti papildomos apsaugos statusu negali būti suteikta jo kilmės valstybei padarius bet kokią Konvencijos prieš kankinimą 14 straipsnio pažeidimą, nes priešingu atveju būtų pažeistos abiejų sistemų reguliuojamų sričių ribos.
- 57 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar šiuo atveju, atsižvelgiant į visą jo šiuo metu turimą svarbią informaciją, konkrečiai tarptautinių ir nevyriausybinių žmogaus teisių apsaugos organizacijų ataskaitas, MP gali kilti pavojus, kad jam tyčia nebus leista pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis, pritaikytomis gydyti fizinius ar psichinius sutrikimus, patirtus dėl tos šalies valdžios institucijų įvykdytų kankinimų. Taip ypač būtų tuo atveju, jei tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos šioje pagrindinėje byloje, kiltų pavojus, kad trečiosios šalies pilietis dėl traumos, kurią patyrė dėl kilmės valstybės valdžios institucijų įvykdytų kankinimų, bandys nusižudyti, ir akivaizdu, kad šios valdžios institucijos, nepaisydamos pareigos, kylančios iš Konvencijos prieš kankinimą 14 straipsnio, negalėtų užtikrinti jo reabilitacijos. Toks pavojus galėtų atsirasti ir tuomet, jei paaiškėtų, kad šios šalies institucijos, kiek tai susiję su galimybe naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, elgiasi diskriminuojamai ir todėl kai kurioms etninėms grupėms arba tam tikrų kategorijų asmenims, kuriems priklauso ir MP, yra sunkiau pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis, pritaikytomis gydyti dėl šių institucijų įvykdytų kankinimo veiksmų atsiradusius fizinius ar psichinius sutrikimus.
- 58 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 2004/83 2 straipsnio e punktas ir 15 straipsnio b punktas, siejami su Chartijos 4 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad trečiosios šalies piliečiui, kuris praeityje savo kilmės šalies valdžios institucijų buvo kankinamas ir kuriam, jį grąžinus į šią šalį, jau nebekyla kankinimo pavojus, tačiau kurio fizinės ir psichinės sveikatos būklė tokiu atveju gali labai pablogėti ir kyla didelė grėsmė, kad šis pilietis dėl traumos, kurią patyrė dėl kankinimų, nusižudys, gali būti

suteiktas papildomos apsaugos statusas, jeigu yra realus pavojus, kad jam tyčia nebūtų teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, pritaikytos gydyti fizinius ar psichinius sutrikimus, patirtus dėl toje šalyje įvykdytų tyčinių minėto piliečio kankinimų; tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 59 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 2 straipsnio e punktas ir 15 straipsnio b punktas, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad trečiosios šalies piliečiui, kuris praeityje savo kilmės šalies valdžios institucijų buvo kankinamas ir kuriam, jį grąžinus į šią šalį, jau nebekyla kankinimo pavojus, tačiau kurio fizinės ir psichinės sveikatos būklė tokiu atveju gali labai pablogėti ir kyla didelė grėsmė, kad šis pilietis dėl traumos, kurią patyrė dėl kankinimų, nusižudys, gali būti suteiktas papildomos apsaugos statusas, jeigu yra realus pavojus, kad jam tyčia nebūtų teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, pritaikytos gydyti fizinius ar psichinius sutrikimus, patirtus dėl toje šalyje įvykdytų tyčinių minėto piliečio kankinimų; tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Parašai.